

BENCHMARK

BIOBASED BOUWEN

4 BENCHMARK BIOBASED BOUWEN

MONITOR ZORGT VOOR
GERICHTER INVESTEREN

7

8 HET PERSPECTIEF VAN BALLAST NEDAM DEVELOPMENT

BOSRIJK/AIR - FAAM ARCHITECT, LANDLAB LANDSCAPE ARCHITECTS

IMPACT VAN AANBESTEDINGEN
EN WET- EN REGELGEVING

10

12

BIOBASED BOUWEN ALS HEILIGE GRAAL?

BEVRIJD DE BOUW VAN
ZICHZELF

14

16

AFZETZEKERHEID EN COMPETITIEVE VERGOEDINGEN

DE INVLOED VAN WLC EN
MPG OP BIOBASED BOUWEN

18

Zo staat het ervoor met biobased bouwen

BENCHMARK BIOBASED BOUWEN

Je leest de Benchmark Biobased Bouwen, een halfjaarlijkse benchmark waarin we de stand van zaken laten zien van biobased bouwen. Want waar staan we eigenlijk en waar gaan we naartoe? De belangrijkste data zetten we voor je op een rijtje en reflecties geven handelingsperspectief. Voor een brede blik komen de beschouwingen uit verschillende hoeken: landbouw-, de bouw- en financiële sector. Op deze manier geven we meer duiding, zodat de versnelling naar een biobased Nederland zichtbaar wordt.

 Niemand twijfelt aan de opmars van biobased bouwen. Het gonst in de markt over innovatieve ketens tussen bouwers en boeren, die materialen als vlas, hennep en miscanthus laten verwerken tot isolatiemateriaal voor woningen. Hiermee werken we aan eerdere maatschappelijke opgaven, zoals het beperken van CO₂-uitstoot, het hergebruik van grondstoffen en het stimuleren van de lokale agro- en bouwconomie.

Er zijn genoeg positieve signalen, maar niets is zo belangrijk als bewijslast. Lopen we eigenlijk wel op koers met de doelstellingen van de Nationale Aanpak Biobased Bouwen (NABB), of is er versnelling nodig op specifieke vlakken? Die vraag beantwoorden we in deze Benchmark, waarin we de feite en de belangrijkste resultaten van de monitor bespreken en toegankelijk interpreteren. Daarnaast geven we meer informatie over de stand van zaken van biobased bouwen in Nederland: wat is er tot nu toe al gedaan, welke goede voorbeelden zijn er onder andere vanuit projectontwikkeling en waar is nog winst te halen?

TIJD VOOR EEN MONITOR

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland kreeg van het Ministerie van VRO de opdracht om de voortgang van de NABB te monitoren. RVO verzamelde informatie over de teelt van vezelgewassen, gaf een uitgebreide materialenmonitor vorm om inzicht te krijgen in het gebruik en het aandeel van biobased bouwmaterialen in de bouwsector én Nederlandse producenten en verwerkers werden ondervraagd over hun productie, het proces en productiecapaciteit. Hiervoor werden verschillende bronnen geraadpleegd, zoals gegevens en data van RVO, CBS, Building Balance en Nationale Milieu- database. Lees verder op deze pagina.

HET BELANG VAN DE OPSCHALING VAN BIOBASED BOUWMATERIALEN IS DUIDELIJK.

OPPERVLAKTE GEWASSEN NAAR GEWASSENSOORT

Nederland, hectare

TYPE GEWAS	OPPERVLAKTE
Hennep, vezel	3.330
Miscanthus	593
(olifantsgras) Vlas, vezel	3.499
Totaal	7.422

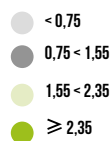
Bron: RVO, 2024.

STIJGENDE LIJN

De monitor laat zien dat er een duidelijke stijging in het gebruik van biobased materialen is. Een forse groei in gebruik van houtbouw en materialen die 'in opkomst' zijn, zijn vlas, hennep en miscanthus. Daarnaast wordt er ingezet op toepassen van agrarische reststromen zoals stro, waar jaarlijks een grote hoeveelheid van wordt geproduceerd. Deze materialen worden vooral in de nieuwbouw toegepast: 1,6 procent is het aandeel van biobased materiaal.

**AANDEEL WONINGEN MET MINIMAAL 30%
BIOBASED MATERIAAL, NIEUWBOUW PER
WONINGTYPE EXCLUSIEF FUNDERING (2024)**

Nederland

Bron: Buildsight, 2024.

NIEUWBOUW VERSUS RENOVATIE

In één adem noemen we dan het percentage nieuwbouwwoningen dat minimaal 30 procent biobased materiaal heeft: 1,2 procent. Relevant voor wie de doelstellingen van de NABB in zijn hoofd heeft. Want 1 procent was het doel voor 2024. Na- tuurlijk willen we ook weten hoe het ervoor staat in de renovatiemarkt, maar daarvan gaan we pas in 2025 relevante data zien. De verwachting is dat dit achterloopt op de nieuwbouwresultaten, omdat hier een grotere uitdaging ligt om traditionele al toegepaste materialen te vervangen met biobased alternatieven.

OP STOOM?

Regionaal gezien gaat het vooral in Oost-Nederland lekker: hier zien we dat er meer dan 2,35% van de woningen minimaal 30 procent biobased materiaal heeft in de nieuwbouw, exclusief fundering. Minder goed gaat het in het Noord-Nederland, waar het percentage daalt naar 0,75 < 1,55.

DE STAND VAN ZAKEN VAN BIOBASED BOUWEN IN NEDERLAND

- **Doel 2030:** 30% biobased materialen in de bouw
- **Actuele stand:** 1,2% in woningniewbouw
- **Koploperregio:** Oost-Nederland.

En de vaart moet er in West- en Zuid-Nederland pas echt in: daar is het percentage lager dan 0,75. Tegelijkertijd zien we ook in deze regio's initiatieven ontstaan, waaronder de deal voor Noord-Oost Brabant, die nu op stoom komt.

OPSCHAALKANSEN EN KIP EI-VERHAAL

Bewustwording en kennisdeling over biobased bouwen blijven belangrijk om tot krachtige ketens te komen en op te schalen met de toepassing van biobased materialen. Daarnaast zijn er versnelingsmogelijkheden als we barrières wegnemen. Die zijn er nog in overvloed. Zo is er nog steeds sprake van lange doorlooptijden van vergunningen. En is er kritiek op hoe de MilieuPrestatie Gebouwen, waarmee de milieu-impact duidelijk wordt, omgaat met de waardering van biobased materialen. Opdrachtgevers geven op hun beurt aan dat ze nog zoekende zijn naar relevante Levenscyclusanalyses (LCA's) in de Nationale Milieudatabase (NMD). Terwijl de investering voor zo'n LCA pittig is voor een fabrikant als de afzetmarkt nog klein is.

PERSPECTIEF VERBREDEN

De volgende pagina's brengen de hoogtepunten uit de monitor naar voren in overzichtelijke illustraties. Wie de data in één oogopslag bekijkt, veronderstelt wellicht dat de bouw- en vastgoedsector aan het begin staat van biobased bouwen en de projecten die hiermee samenhangen. Maar de cijfers geven maar gedeeltelijk weer hoeveel ketens en projecten er ondertussen zijn opgestart: waar de NABB naar de Nederlandse markt kijkt en de ketens die in de regio's zijn opgezet, verbreden we ons perspectief. In deze benchmark onderzoeken we daarom ook internationale ketens, bijvoorbeeld met omringende landen.

AANDEEL NIEUWBOUWWONINGEN MET MINIMAAL 30% BIOBASED MATERIAAL VAN DE TOTALE BOUWMASSA (2024)

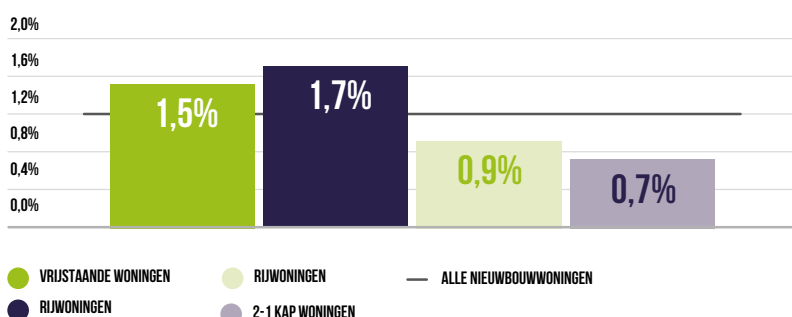
Nederland

TYPE WONING	WONINGEN INCLUSIEF FUNDERING	WONINGEN EXCLUSIEF FUNDERING
VRIJSTAAND	0,0%	1,5%
RIJWONING	0,0%	1,7%
APPARTEMENT	0,0%	0,9%
2 ONDER 1 KAP	0,0%	0,7%
ALLE NIEUWBOUWWONINGEN	0,0%	1,2%

Bron: Buildsight, 2024.

AANDEEL WONINGEN MET MINIMAAL 30% BIOBASED MATERIAAL, NIEUWBOUW PER WONINGTYPE EXCLUSIEF FUNDERING (2024)

Nederland

Bron: Buildsight, 2024.

MONITOR ZORGT VOOR GERICHTER INVESTEREN

Een doorlopende film. Zo omschrijft Rabobank de monitor Nationale Aanpak Biobased Bouwen. Want, in tegenstelling tot traditionele rapportages die slechts een momentopname geven, blijft de landbouw en de bouw- en vastgoedsector in beweging. “De monitor zorgt voor gericht investeren.”

Het monitoren van de voortgang binnen de Nationale Aanpak Biobased Bouwen is volgens Rikkert Besselse van groot belang. Biobased bouwen draagt volgens Rabobank bij aan een duurzame, circulaire bouwsector en ‘sluit aan bij de bredere missie van Rabobank om te investeren in een toekomstbestendige leefomgeving.’

De Nationale Monitor Biobased Bouwen, waarover in deze Benchmark reflecties op worden gegeven, wordt door BuildSight ontwikkeld. Als datapartner van Rabobank ontwikkelt BuildSight deze in opdracht van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Deze monitor brengt in kaart hoe biobased bouwen zich ontwikkelt in Nederland en biedt waardevolle inzichten voor beleidsmakers, financiers en de bouw- en vastgoedsector. Denk aan trends in materiaalgebruik, bouwvolumes en regionale spreiding.

RIKKERT BESSELE

“Voor Rabobank is deze informatie essentieel om haar rol als financier, verbinder en kennispartner effectief te vervullen. Monitoring maakt het mogelijk om gericht te investeren, samenwerkingen te versterken en bij te dragen aan de opschaling van biobased bouwen. Het is daarmee niet alleen een instrument voor transparantie, maar ook een strategisch hulpmiddel voor gerichte actie en duurzame impact.”

Wat zien we dan volgens Rikkert in de eerste meting van de NABB-monitor? “Uit de eerste meting komt naar voren dat het gebruik van biobased materialen in de nieuwbouw nog beperkt is. Hoewel het om een eerste meting gaat, biedt dit inzicht waardevolle houvast voor het volgen van trends en het onderbouwen van beleidskeuzes. Voor de financiële sector is het van belang om dergelijke ontwikkelingen nauwgezet te volgen, zodat proposities hierop afgestemd en versterkt kunnen worden.”

EVALUATIE SAMENWERKING NATIONALE AANPAK BIOBASED BOUWEN 2025

Uit de samenwerking tussen Building Balance, de ministeries van VRO, IenW, LNV, KGG en externe stakeholders, ontstaan vanzelfsprekend leerpunten. Deze verbeterpunten worden in kaart gebracht in de evaluatie van de samenwerking NABB. We sommen drie aanbevelingen op die uit de samenvatting blijken:

- *Voorkom wantrouwen uit de markt door een duidelijke onderbouwing van de inzet van financiële middelen van Building Balance, met expliciete toelichting naar alle stakeholders, bij voorkeur met een onafhankelijk controlemechanisme*
- *Werk aan wederzijds begrip door het verschil in context en cultuur door het organiseren van goede dialogen tussen de overheid, Building Balance en de markt*
- *Zorg voor transparantie over ondersteuning van de markt en creëer een gelijk speelveld voor alle partijen. Onderbouw keuzes voor bepaalde producten en partijen met heldere argumenten en feiten*

A portrait of Onno Dwars, a middle-aged man with dark hair, wearing a dark blue suit, white shirt, and a red patterned tie. He is standing with his arms crossed, smiling slightly, in a modern office setting with large windows and blurred interior elements in the background.

ONNO DWARS

“

**WAT WE NODIG HEBBEN? EEN INTEGRALE AANPAK VANUIT DE HELE KETEN:
GEMEENTEN, LANDELIJKE OVERHEID, BANKEN, TOELEVERANCIERS,
VERZEKERAARS EN ONTWIKKELAARS DIE SAMEN ZORGEN VOOR
ZEKERHEID, EEN GELIJK SPEELVELD... ÉN VERSNELLING.**

Onno Dwars: “Op lange termijn is CO2-arm bouwen – zoals houtbouw – altijd toekomstbestendiger.”

BIOBASED BOUWEN: HET PERSPECTIEF VAN BALLAST NEDAM DEVELOPMENT

De potentie van houtbouw als duurzame bouw- en ontwikkelmethode is volgens Ballast Nedom Development, een van de founding partners van WeGrow, duidelijk. Dat geldt ook voor het toepassen van andere biobased bouwmaterialen zoals vlas, hennep en miscanthus. Deze natuurlijke grondstoffen leveren niet alleen ecologische winst op, maar bieden ook boeren een aantrekkelijk economisch perspectief. Onder andere met behulp van Carbon Credits, die een positieve prikkel geven om CO2-reductie en vastlegging te realiseren.

STEVIGE AMBITIE, BEWUSTE KEUZE

Hoewel het vanuit ecologisch oogpunt duidelijk is dat biobased materialen in brede zin een belangrijke plek hebben bij duurzaam bouwen, merkt Ballast Nedom Development dat het in de praktijk allemaal niet vanzelf gaat. Ontwerpen vragen extra aandacht, net als het inpassen in bestemmingsplannen en het verkrijgen van omgevingsvergunningen. Toch zet de ontwikkelaar door: dit jaar start de bouw van de eerste biobased woningen volgens de Natuurhuis-ontwerpfilosofie. Ook gaan er nog eens ongeveer tweehonderd houtbouwoningen en appartementen in verkoop. Een stevige ambitie en een bewuste keuze, geeft Ballast Nedom Development aan: volgend jaar volgen er meer.

DE BOUW- EN VASTGOEDSECTOR IS BEREID OM STAPPEN TE ZETTEN

GOED IS GOED GENOEG?

Dapper, want hindernissen zijn er genoeg. Zo is bouwen onder de huidige economische condities op zich al lastig en verschuiven gemeenten de focus naar betaalbaarheid en snelheid. Houtbouw en biobased bouwen worden nog vaak gezien als luxe in plaats van noodzaak. Dat terwijl biobased materialen op de lange termijn juist bijdragen aan klimaatbestendig bouwen, het mitigeren van klimaatverandering en het versnellen van de transitie naar een circulaire economie.

EENDUIDIGE RICHTLIJNEN

Wat kan wél versnellen? Het op orde maken van enkele belangrijke randvoorwaarden, zo geeft Ballast Nedom Development aan. Zo hebben verzekeraars nog geen duidelijke en eenduidige richtlijnen voor het verzekeren van biobased en houtbouwprojecten. Zonder aan de voorkant die veiligheid te bieden is het starten van een ontwerpproces risicovol. Daarnaast is er – met enkele uitzonderingen – nog weinig extra hypotheekruimte voor duurzame houtbouwoningen beschikbaar bij banken.

Dat betekent dat ofwel de consument houtbouw financieel beter moet waarderen, of er beleid nodig is om te sturen op betere financiering. Op lange termijn is CO2-arm bouwen – zoals houtbouw – altijd toekomstbestendiger.

BEREIDHEID IS ER

De overtuiging bij Ballast Nedom Development is duidelijk: biobased bouwen en houtbouw worden belangrijke onderdelen van de woningbouwopgave in Nederland. Er zijn genoeg voordelen, onder andere op het gebied van CO2-reductie, een vernieuwd economisch perspectief voor boeren en het inzetten van hernieuwbare grondstoffen. Er zijn echter economische en politieke krachten die ervoor zorgen dat er vertraging optreedt. De bouw- en vastgoedsector is bereid om stappen te zetten, maar loopt tegen belemmeringen aan die alleen collectief kunnen worden weggenomen.

VERDIENDE AANDACHT

Wat we nodig hebben? Een integrale aanpak vanuit de hele keten: gemeenten, landelijke overheid, banken, toeleveranciers, verzekeraars, ontwikkelaars en bouwers die samen zorgen voor zekerheid, een gelijk speelveld... én versnelling. Ballast Nedom Development geeft aan dat dit de voorwaarden zijn om te komen tot een duurzame sector, waarin biobased bouwen de plek en de aandacht krijgt die het verdient: niet als uitzondering, maar als logische norm en een volgende stap naar een toekomstbestendige vastgoedvoorraad.

“DE MULTIPLIER VAN BIOBASED BOUWEN MOET NOG KOMEN”

Gemeenten en opdrachtgevers nemen een bepalende rol in met biobased bouwen. Aanbestedingen en uitvragen kunnen maken of breken, evenals de wet- en regelgeving die er rondom biobased bouwen is en in ontwikkeling is. We spreken hierover met Ronald Schilt van Merosch en horen van hem waar de kansen liggen.

Eerst is Ronald heel duidelijk over de kansen van biobased bouwen: die zijn er. En we zitten nog niet op het kantelpunt, dat hij ‘de multiplier’ noemt. “Die komt eraan, maar het kan nog wel enkele jaren duren.” Volgens Ronald is het niet raar dat we hier nog even op moeten wachten. “We hebben te maken met lange ketens. Het zijn veel partijen die moeten samenwerken, om duurzaamheidsambities te realiseren en de biobased bouwmaterialen in de woning onder te brengen. Daarnaast duren projecten lang. Tussen een planvorming en het uiteindelijk opleveren van woningen kan wel vier jaar zitten. In gestapelde bouw mag je daar nog wat jaren bij optellen.”

OPEN BLIJVEN

Tegelijkertijd is het niet doom and gloom, want er gaat veel goed. Ronald reflecteert dan ook op de uitkomsten van het Buildsight-onderzoek op de eerste NABB-jaren, sinds het startschot in november 2023. “Building Balance is een drijvende kracht die het, afgaande op de eerste uitkomsten, prima doet. Het programma moet dienend zijn om onder andere voor opschaling en innovatie te zorgen. Dat gaat goed, mits er geen partijen worden uitgesloten en het ‘open’ blijft. Niet iedereen zit in dezelfde fase van volwassenheid rondom producten of innovaties, maar diezelfde partijen kunnen wel de bereidheid hebben om aan innovatie te werken. En die verdienen steun.”

Nieuwkoop: Ruben Visser, Orga Architect

MEERDERE MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN

Omdat Building Balance op dit moment in fase 2 zit, ‘175 miljoen euro gereserveerd voor uitbreiding van de biobased markt’, merkt Ronald een mogelijk knelpunt op. “Het moet niet zo zijn dat het na 2030 ineens stil is. Want er is een langere tijd nodig om biobased bouwen goed te laten beklijven in de bouw- en vastgoedsector. Gezien het relatieve succes tot nu toe hoop ik dat we op het toekomstige kabinet mogen rekenen om dit initiatief langduriger te ondersteunen. Hoewel het politieke landschap op dit moment wankel is, is biobased bouwen absoluut een thema dat interessant is omdat er meerdere maatschappelijke opgaven mee zijn in te vullen. Daarnaast zien we dat het onderwerp in alle lagen, van bouwverlener tot eindgebruiker, goed voelt. Het is wellicht eenvoudiger te vermarkten dan een meer tech-gericht onderwerp als energie.”

GMB: GMB. Nieuwbouw GMB Dodenwaard

RONALD SCHILT

**HET MOET NIET ZO ZIJN DAT
HET NA 2030 INEENS STIL IS.
WANT ER IS EEN LANGERE
TIJD NODIG OM BIOBASED
BOUWEN GOED TE LATEN
BEKLIJVEN IN DE BOUW- EN
VASTGOEDSECTOR.**

BIOBASED VOORSCHRIJVEN

Hoe pakt Merosch de versnelling in biobased bouwen zelf aan? Volgens Ronald is er al veel mogelijk, door aan de voorkant van bouwprocessen de juiste vragen te stellen en begeleiding te geven. “We spreken met projectontwikkelaars, woningcorporaties en gemeenten. Laatstgenoemde groep wil duidelijkheid over hoe biobased voorgeschreven kan worden in een Programma van Eisen (PvE) als leidend principe. Door de provincie tijdig te betrekken en areaal beschikbaar te maken voor duurzame en biobased ontwikkelingen, slaan we een eerste slag. Hierdoor kan de vraagkant biobased eisen voorschrijven voorgebieds-ontwikkelingen. Daarnaast richten we ons op voldoende aanbod, zodat realisaties niet in ambities stranden maar daadwerkelijk worden uitgevoerd zoals gepland.”

BELANG VAN WET- EN REGELGEVING

Om biobased bouwen gemeengoed te maken kan scherpe wet- en regelgeving als vliegwiel dienen. Echter zijn er op dit vlak twijfels, merken we aan Ronald. “Het uitgangspunt voor biobased bouwen moet zijn: ja, tenzij. Wetten kunnen een extra stap laten zetten en de acceptatiefactor verder verhogen. We kunnen en mogen niet langer leunen op koplopers met visie en innovatie, maar moeten ook het peloton meenemen.” Het liefst ziet Ronald een adaptatie van een Europees model. “De Europese Unie werkt aan ontwikkeling van wetgeving die Whole Life Carbon (WLC) integreert in het bouwbeleid.” Een geharmoniseerde aanpak moet zowel de operationele als de ingebede emissies omvatten. Ronald besluit: “Hoewel deze ontwikkelingen versnellen, gaan wij hier niet op zitten wachten. Bij tenders en projectontwikkelaars zorgen we dat we tot het gaatje gaan op het vlak van duurzaamheid én biobased bouwen. Daar zetten we maximaal op in, in zowel de visie als de uitwerking.”

BIOBASED BOUWEN ALS HEILIGE GRAAL?

Gelukkig wordt er in Nederland niet alleen beleid gemaakt, maar ook gemonitord en onderzocht. De Monitor Nationale Aanpak Biobased Bouwen laat zien dat we nog aan het begin staan van de biobased transitie in de bouw. Het gemiddelde massapercentage biobased materialen in nieuwbouwwoningen bedraagt momenteel 1,6%. We zijn dus net van de kant af, maar er is ook veel moois in aantocht.

WE ZIJN BEGONNEN – EN DAT IS GOED NIEUWS

Ondanks dit lage percentage is er volop beweging. Volgens de monitor zijn er inmiddels zes bouwconcepten waarvan de casco-onderdelen voor minstens 30% uit biobased materialen bestaan. Ook bij Heijmans dragen we bij met ons industrieel geproduceerde houtskeletbouwconcept, waarin onder andere constructief hout, vlas- en cellulose-isolatie worden toegepast. Samen met Building Balance hebben we het commitment ondertekent dat in 2030 circa 30% van onze woningbouw voor 30% biobased is.

Daarnaast werken we aan het sluiten van de keten. In samenwerking met GreenInclusive breiden we de teelt van vezelhennep op eigen gronden uit van 6,5 hectare (pilot Heerenveen) naar 23,5 hectare in 2025. GreenInclusive begeleidt zowel de agrariërs als de verwerking van de hennep tot isolatiemateriaal. Deze biobased isolatie wordt onder meer toegepast in het woningbouwproject in Nietap (Drenthe), waarvan de bouw dit jaar start.

BIOBASED ALS MIDDEL NIET ALS DOEL

Biobased bouwen is geen doel op zich, net zoals circulariteit dat niet is. Het zijn strategieën om grotere doelen te bereiken: het verminderen van CO₂-uitstoot, het tegengaan van grondstofuitputting en het ondersteunen van de transitie van intensieve landbouw. De recente Friese hennepdeal is daar een mooi voorbeeld van. Andere strategieën kunnen net zo waardevol zijn. Denk aan losmaakbaar bouwen, modulair bouwen of het optimaliseren van producten in de keten houden. Alles is nodig om de einddoelen te bereiken.

“

EEN KRACHTIG INSTRUMENT OM DE TRANSITIE
TE VERSNELLEN IS GEBRUIK TE MAKEN VAN
BESTAANDE FINANCIËLE PROCESSEN.

A portrait of Robert Koolen, a middle-aged man with short, light brown hair, smiling at the camera. He is wearing a dark blue suit jacket over a white collared shirt. The background is a neutral, textured grey.

ROBERT KOOLEN

DENK IN VOLUME, NIET ALLEEN IN ICONEN

De aandacht gaat nu vaak uit naar spraakmakende projecten die grotendeels uit biobased materialen bestaan, zoals houtbouw. Maar de echte impact ligt mogelijk in het opschalen van biobased toepassingen in gangbare materialen. Stel dat we 5% van al het beton of asfalt dat we gebruiken vervangen door biobased componenten — dan maken we op systeemniveau veel meer impact. Misschien minder spectaculair, maar wel effectiever. Tegelijkertijd zijn de icoonprojecten nodig om te laten zien dat het wel kan. Maar we moeten de geleerde lessen daaruit beter gaan vertalen naar de massa.

KIJK OVER GRENZEN HEEN

Een knelpunt in de keten is volgens de monitor het gebrek aan Nederlandse productiecapaciteit voor biobased bouwmaterialen. Hoewel het opbouwen daarvan belangrijk is, kost het tijd en vraagt investeringen. Die tijd hebben we niet. Klimaatverandering stopt ook niet bij de grens. Als er over de grens al capaciteit beschikbaar is, waarom zouden we daar dan geen gebruik van maken? Zeker nu transport steeds vaker emissieloos kan plaatsvinden.

ZET HET FINANCIËLE SYSTEEM AAN HET WERK

Een krachtig instrument om de transitie te versnellen is gebruik te maken van bestaande financiële processen. Door een betrouwbaar systeem van koolstofcertificaten op te zetten - waarbij CO₂ die langdurig wordt vastgelegd in bouwmaterialen financieel wordt gewaardeerd - ontstaat er een sterke prikkel voor toepassing van biobased materialen. Cruciaal is dat dit systeem de ruimte krijgt om te ontwikkelen, zonder dat het in de opstartfase wordt ontmoedigd of ondermijnd door critici die vanaf het begin perfectie nastreven.

CONCLUSIE

Biobased bouwen is geen heilige graal, maar wel een veelbelovende route binnen een bredere strategie die leidt naar een duurzame bouwsector. Deze route kan grote impact hebben als we in staat zijn om innovatie, schaalvergroting, internationale samenwerking en slimme financiële prikkels te combineren.

A portrait of Jan Willem van de Groep, a middle-aged man with short, light brown hair, smiling at the camera. He is wearing a dark, possibly black, button-down shirt. The background consists of diagonal wooden planks, suggesting an interior of a barn or a rustic building.

JAN WILLEM VAN DE GROEP

BEVRIJD DE BOUW VAN ZICHZELF

In de discussies over versnelling en verduurzaming van de bouw komt zelden één ongemakkelijke waarheid op tafel: dat onze bouwregelgeving in essentie door de bouwsector zélf wordt vormgegeven. Normen, beoordelingsrichtlijnen, technische kaders — ze worden grotendeels opgesteld in gremia waarin marktpartijen de dienst uitmaken. De overheid tekent mee, de maatschappij betaalt de rekening.

WE ZIJN BEGONNEN — EN DAT IS GOED NIEUWS

We noemen het ‘private normstelling’. In de praktijk betekent het dat producenten, ingenieursbureaus en brancheverenigingen gezamenlijk bepalen wat telt als veilig, duurzaam of ‘doelmatig’. Dat leidt niet zelden tot normen die innovatie afremmen, duurzaamheid marginaliseren en behoud van bestaande posities verankeren in wetgeving. En vervolgens moet de overheid via ingewikkelde subsidiestelsels, convenanten en pilots proberen daar weer iets bij te repareren.

Als we echt STOER willen zijn, zouden we dit systeem fundamenteel herzien. De overheid moet opnieuw de regie nemen. Niet in de vorm van nog meer detailvoorschriften, maar door prestatiegericht te gaan sturen: hoe een gebouw moet presteren op comfort, energieprestatie, gezondheid en milieu- en klimaatdoelen. Laat opdrachtgevers en bouwers vervolgens zélf kiezen hoe ze daaraan voldoen — maar zorg dat de lat helder, meetbaar en afdwingbaar is. Geen minimumkwaliteit meer, maar publieke ambitie als norm.

“

**ALS WE ECHT STOER WILLEN
ZIJN, ZOUDEN WE DIT SYSTEEM
FUNDAMENTEEL HERZIEN**

REGIE NEMEN

En dat kan nu ook echt. Want de technologie om prestaties objectief en continu te meten is beschikbaar. Dankzij sensortechnologie, slimme monitoring, digitale twins, open standaarden en AI kunnen we exact zien hoe een gebouw functioneert. Niet op papier, maar in de praktijk. Dat maakt het mogelijk om verantwoordelijkheid te leggen waar die hoort — bij degenen die bouwen of, in het geval van professionele ontwikkelaars, degenen die opdracht geven.

Die lijn is al voorzichtig ingezet in de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), waarin aannemers expliciet aansprakelijk worden voor het eindresultaat. Maar dat is nog te veel juridisch gedacht en ook niet erg prestatiegericht. De volgende stap is: publieke en consumenten doelen centraal stellen, private invulling mogelijk maken, en publieke controle verankeren.

NIEUW FUNDAMENT

Dat vergt lef. Het betekent het monopolie op normstelling terugbrengen naar de democratische ruimte. En het betekent afscheid nemen van het idee dat “de sector het beste weet wat werkt”. Tegenwoordig weet een sensor dat. Toekomstbestendig bouwen vraagt een fundamenteel ander speelveld. Niet nog een programma erbij — maar een nieuw fundament eronder.

DE DRIE TIPS VAN JAN WILLEM

1. Creëer als je toekomstbestendig wilt bouwen een fundamenteel ander speelveld en laat de overheid prestatiegericht sturen
2. Laat opdrachtgevers en bouwers zelf kiezen hoe ze aan die prestatiegerichte doelen voldoen
3. Zorg dat de lat helder, meetbaar en afdwingbaar is.

A portrait of a man with short brown hair, wearing glasses and a blue blazer over a white shirt. He is smiling and looking towards the camera. The background is a blurred outdoor scene with green grass and trees.

LARS HILLEWAERE

“

**ER IS WERK AAN DE WINKEL ALS HET GAAT OM DE TRANSITIE
NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIGE LANDBOUWSECTOR.**

AFZETZEKERHEID EN COMPETITIEVE VERGOEDINGEN

Tekst: Marvin van Kempen

Er is werk aan de winkel als het gaat om de transitie naar een toekomstbestendige landbouwsector. Boeren hebben afzetzekerheid nodig en een competitieve vergoeding voor de te verbouwen gewassen. Wat vindt Lars Hillewaere van LTO Bedrijven, de organisatie die agrarische ondernemers ondersteunt bij verandering naar toekomstbestendigheid, van de resultaten van de monitor NABB?

Lars is positief over het feit dat de monitor een eerste inzicht verschaft in stand van zaken in de volledige keten, inclusief de landbouw en verwerkende industrie: "Meten is weten, en deze nulmeting maakt het mogelijk om beter te kwantificeren wat in elke schakel nodig is om de specifieke doelen te bereiken. Tegelijkertijd maken de cijfers duidelijk dat er in de komende vijf tot tien jaar nog veel moet gebeuren om de ambities van de NABB waar te maken."

“
ER ZIJN ELF ACTIEVE BIOBASED
MATERIAAL PRODUCERENDE
KETENS VAN BOEREN,
VERWERKERS EN BOUWERS.

VEZELS IN DE LIFT

Als agrarische belangenbehartiger focust Lars zich het meest op de groei in de teelt en verwerking van de soorten vezelgewassen die in Nederland verbouwd kunnen worden. "Dat gaat in hoofdzaak om hennep, vlas en miscanthus. Van die drie zien we dat vezelhennep en vlas als meer gevestigde, eenjarige teelten het grootste areaal beslaan, met 6.829 hectare. Dat ligt nu nog netjes op schema, maar de door de overheid gewenste groei is fors, dus ik ben heel benieuwd hoe dit in de komende jaren gaat evolueren."

EENJARIG VERSUS MEERJARIG

De ambities van de NABB zijn om het areaal gewasteelt voor de bouw op te schroeven tot 50.000 hectare in 2030, 150.000 in 2035, met een verdeling van 60/40 voor eenjarige respectievelijk meerjarige teelten. "De enige geanalyseerde meerjarige teelt, miscanthus, groeit ook, maar blijft nog wel duidelijk achter met 593 hectare teelt. Wij zien in de praktijk het gebrek aan verwerkingscapaciteit en afzet naar de bouw voor dat gewas als een beperkende factor, zeker als we over 10 jaar 100 keer dit areaal aan meerjarige teelten willen hebben in Nederland."

AANTAL KETENS GROEIT

Er zijn elf actieve biobased materiaal producerende ketens van boeren, verwerkers en bouwers. Die zitten verspreid over Nederland en worden door Building Balance begeleid. Er zijn vijf ontwikkelde gewas-productcombinaties, waarvan miscanthus in plaatmateriaal wordt ondergebracht. Lars ziet het aantal ketens graag stijgen. "Daarnaast willen we meer duidelijkheid over welke ketens erbij komen en wat er wordt opgezet, zodat onze boeren gemakkelijk kunnen achterhalen waar ze terecht kunnen met hun gewassen. We hebben ook meer data nodig over de combinatie tussen de groei in verwerking van gewassen van Nederlandse agrariërs en het verwerken in ketens specifiek voor de bouw. Er zijn namelijk nog andere sectoren met grote interesse in biobased vezels, dus het is zeker geen garantie dat elke nieuwe hectare teelt automatisch naar de bouw toe gaat."

GAMECHANGER

Daarom herhaalt Lars de oproep om afzetzekerheid en competitieve saldo's te realiseren voor Nederlandse boeren. "Daarnaast moeten opdrachtgevers en financiers inzetten op een hoger percentage verwerkte biobased materialen van Nederlandse origine. Dat kan de gamechanger zijn voor de Nederlandse agrariër." Om dit verder te versnellen heeft Lars nog een voornemen: "De dialoog met Building Balance intensiveren."

Voordat we naar de toekomst kijken, werpen we eerst een blik op de situatie nu

DE INVLOED VAN WLC EN MPG OP BIOBASED BOUWEN

In Europa koerst het beleid af op het hanteren van de Whole Life Carbon-aanpak voor een gebouw. Hierin ligt een focus op de CO₂-uitstoot van een pand, gedurende de hele levenscyclus. Dat betekent houden met de productie, de opslag van biogene koolstof in een product, energieverbruik tijdens het gebouw gebruik en de emissies in de eindfase. Vormt dit dé versneller voor biobased bouwen?

Voordat we naar de toekomst kijken, werpen we eerst een blik op de situatie nú. Om de milieubelasting van gebouwen te beoordelen gebruiken we de MilieuPrestatie Gebouwen (MPG). De MPG van een bouwplan moet onder een bepaalde wettelijk voorgeschreven waarde blijven, om in aanmerking te komen voor een bouwvergunning, een zogenoemde omgevingsvergunning. Periodiek wordt de systematiek aangescherpt door het Ministerie van VRO waardoor de milieubelasting van nieuwe gebouwen steeds verder afneemt.

De MPG in Nederland is ontwikkeld door het Ministerie van BZK, samen met enkele commerciële partijen. Deze wordt uitgedrukt in een waarde per vierkante meter bruto vloeroppervlakte (BVO) en is gebaseerd op de opgetelde en gewogen resultaten die resulteren uit Life Cycle Analyses (LCA) van de verschillende gebruikte bouwmaterialen. De LCA's die in Nederland worden gebruikt zijn gebaseerd op 19 milieueffectcategorieën zoals impact op ozon, stikstof, landgebruik, CO₂ en andere.

VOORDELEN EN NADELEN

Het voordeel van de MPG is dat de overheid een instrument in handen heeft om te sturen op milieubelasting door de bouwsector. Het nadeel ervan is echter dat het een zeer complex instrument is, waar bedrijven in toenemende mate over klagen. Overigens klagen ze vaak niet over de systematiek zelf, maar over de complexiteit ervan. Daarnaast kun je minder gunstige scores compenseren. Een voorbeeld. Als de score op je CO₂-uitstoot ongunstig is, dan kan dat gecompenseerd worden met bijvoorbeeld een positievere score op landgebruik, stikstof of fijnstof.

A portrait of Fred van der Burgh, a middle-aged man with grey, wavy hair and blue eyes, looking slightly to the left. He is wearing a light-colored button-down shirt over a dark blue t-shirt. The background is a blurred outdoor setting with green foliage.

FRED VAN DER BURGH

“

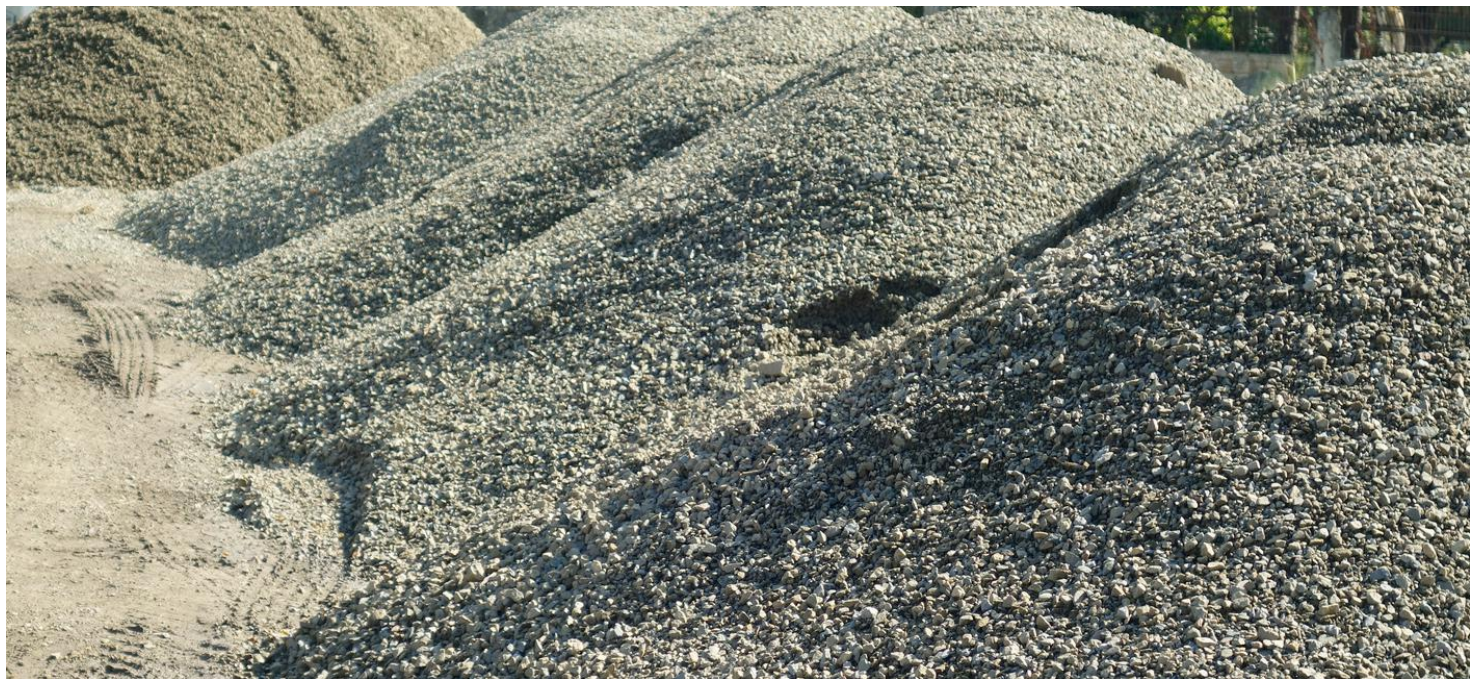
MET NAME PRODUCTEN MET EEN LAGE MILIEULAST IN MODULE A (PRODUCTIE), ZOALS BIOBASED MATERIALEN, WORDEN BENADEELD.

NEDERLAND EN DE EU

Nederland is het enige land dat met een MPG werkt. Landen als Denemarken en Frankrijk sturen enkel op CO₂-uitstoot in de bouwsector, middels een steeds stringenter wettelijke normering. Er valt daar niets te compenseren, in geval van overschrijding van de normen. De EU focust puur op klimaatverandering en stelt voor een Environmental Product Declaration, de EPD, 13 indicatoren verplicht.

ONGUNSTIG VOOR BIOBASED MATERIALEN

De extra indicatoren die Nederland verplicht stelt bovenop de 13 indicatoren die Europees verplicht zijn, zijn voor met name biobased producten vaak ongunstig. Fijnstof telt zwaar mee in de weging. Ten onrechte, want vooral bij biobased productiefaciliteiten ontbreken vaak recente data, zodat deze erg hoog uit de berekeningen komen. De andere impact, landgebruik, is wetenschappelijk slecht onderbouwd en onduidelijk. Dat is ook de reden dat deze additionele indicatoren niet verplicht zijn binnen de Europese normering.

WHOLE LIFE CARBON (WLC): REDDING?

In Europa koerst het beleid af op het hanteren van de Whole Life Carbon van een gebouw. Hier wordt gefocust op de CO₂-uitstoot van een gebouw gedurende haar gehele levenscyclus. Dat betekent rekeninghouden met de productie, de opslag van biogene koolstof in een product, energieverbruik tijdens het gebouw gebruik en de emissies in de eindfase.

Voor de vervaardiging biobased materialen wordt in de productiefase weinig energie verbruikt. De materialen slaan koolstof op. Door het focussen op de voetafdruk over de gehele levenscyclus, wordt de footprint van een gebouw significant lager ten opzichte van een gebouw gemaakt met niet biobased materialen. Deze aanpak stimuleert het gebruik van biobased materialen, het verlengen van de levensduur van een gebouw en hergebruik van biobased materialen omdat daardoor de koolstof voor een langere tijd uit de atmosfeer kan blijven.

In deze systematiek wordt de module D, baten en lasten buiten de systeemgrens apart gerapporteerd, wat voorkomt dat eventuele voordelen in de toekomst worden gebruikt om milieulast die nu ontstaat (module A, productie) weg te poetsen.

KOOLSTOFOPSLAG WAARDEREN

Op dit moment wordt door het hanteren van de EN 15804 als basis voor LCA's, zoals de Bepalingsmethode van de NMD doet, de opslag van koolstof in materialen niet gewaardeerd. De aanname is dat de opgeslagen koolstof over de gehele cyclus weer vrijkomt omdat een gebouw een beperkte levensduur heeft en het bouwafval meestal wordt verbrand.

**VOOR DE VERVAARDIGING BIOBASED
MATERIALEN WORDT IN DE PRODUCTIEFASE
WEINIG ENERGIE VERBRUIKT.**

DÉ TUSSENOPLOSSING?

Dit kan op een vergelijkbare manier worden gedaan als de verwachte voordelen van vermeden effecten in de toekomst door bijvoorbeeld hergebruik en recycling van bouwproducten aan het einde van de levensduur. Het GWP-voordeel mag in de MPG-berekening worden afgetrokken van de GWP-waarde. Dit zou een tussenoplossing kunnen zijn.